

BACHELOROPPGAVE

Et inkluderende fellesskap – forebygging mot mobbing i barnehagen

An inclusive community – preventing bullying in kindergarten

Kandidatnummer: 428, 499, 570

BACH301

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Ruth Ingrid Skoglund

Innleveringsdato: 25.05.2022

Antall ord: 11 732

Abstract

We have chosen bullying in kindergarten as the topic of our thesis. The goal of the thesis was to find out how the staff at kindergartens, under the leadership of their educational leaders, works with prevention of bullying among the children under their care. The issue of the thesis is formulated as follows: “How does the staff work with prevention of bullying in children’s play?” We present a theoretical framework on bullying in general, including the consequences of bullying, as well as theories on prevention of bullying. We chose to conduct qualitative interviews with four kindergarten teachers from four different kindergartens, all of which were known to us from before. Using the information gained from the interviews, we interpreted and compared it with the theoretical framework on bullying as presented earlier in the thesis. We have no concluding argument as a concrete answer to the issue, but we argue that we have a deeper understanding and insight into the topic of bullying and the different strategies to prevent it.

Innholdsfortegnelse

ABSTRACT	2
1.0 INNLEDNING	5
2.0 TEORIKAPITTEL	6
2.1 MOBBING	6
2.1.1 Mobbeatferd.....	8
2.1.2 Konsekvenser av mobbing.....	9
2.2 FOREBYGGING MOT MOBBING	9
2.2.1 Voksenrollen	10
2.2.2 Sosial kompetanse.....	11
2.2.3 Lek	13
2.2.4 Foreldresamarbeid	14
3.0 METODE.....	15
3.1 VALG AV METODE	15
3.2 DET KVALITATIVE INTERVJUET	16
3.3 VALG AV INFORMANTER.....	17
3.4 BEHANDLING OG ANALYSE AV DATA.....	17
3.5 VALIDITET, RELIABILITET OG GENERALISERING AV KVALITATIVE DATA	17
3.6 ETISKE HENSYN	18
4.0 PRESENTASJON AV EMPIRI.....	19
5.0 DRØFTING	24
5.1 MOBBING	24
5.1.1 Mobbeatferd.....	26
5.1.2 Individets atferd mot gruppens atferd.....	26
5.1.3 Konsekvenser av mobbing.....	27
5.2 FOREBYGGING MOT MOBBING	27
5.2.1 De voksnes rolle i arbeidet med forebygging mot mobbing.....	27
5.2.2 Sosial kompetanse.....	29
5.2.3 Lek	30
5.2.4 Foreldresamarbeid	32
6.0 AVSLUTNING	33
LITTERATURLISTE:	35
VEDLEGG:.....	38

VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE	38
VEDLEGG 2: SAMTYKKESKJEMA	39

1.0 Innledning

Denne oppgaven handler om hvordan barnehagepersonalet arbeider med å forebygge mobbing i barns lek. Vi vet i dag at det forebyggende arbeidet mot krenkelser og mobbing starter allerede i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2018). Likevel viser forskning på barns trivsel og medvirkning i barnehagen i Norge, at tolv prosent av barna sier at de ofte blir plaget av andre barn når de er i barnehagen (Idsøe & Roland, 2017, s. 14). På bakgrunn av dette, ønsket vi å få et dypere innblikk i hvordan det arbeides konkret med å forhindre mobbing og situasjoner som oppstår som gjør at barn ikke har det bra i barnehagen.

Mobbing i barnehagen er et aktuelt tema som er satt i fokus og forsket mer på i nyere tid. Vi tenker det blir viktig å trekke inn den nye “mobbeloven”, fordi den setter rammer for hvordan personalet skal fange opp og forebygge uønsket atferd og mobbesituasjoner i barnehagen. Det er i barnehageloven utformet et nytt kapittel, *psykososialt barnehagemiljø*, som trådte i kraft januar 2021 (Barnehageloven, 2021, § 41-43). I § 41 i barnehageloven, *Nulltoleranse og forebyggende arbeid* står det skrevet “ Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.” (Barnehageloven, 2020, § 41). §42, viser til *aktivitetsplikten*, som sier at alle som jobber i barnehagen plikter å si ifra om mistanker knyttet til mobbing eller at barn ikke har det trygt og godt i barnehagen. Det er også innført en *skjerpet* aktivitetsplikt, som går på krenkelser fra voksne til barn. §43 i barnehageloven sier at personalet plikter å gi beskjed til styrer eller barnehageeier dersom en mistenker eller oppdager at en i personalet krenker et barn. Dette kan være krenkelser gjennom mobbing, utestenging, diskriminering, vold og trakassering (FUB, 2021).

Problemstillingen for denne oppgaven er *Hvordan arbeider personalet med å forebygge mobbing i barns lek?*

Mobbing er krenkelser som for eksempel utestenging, vold, diskriminering og trakassering. Med forebygging menes her opparbeidelsen av en kultur og arbeidsmåte som skal forhindre mobbing. Leken er en arena der barn kan utfolde seg og tilegne seg nye erfaringer i samspill med andre. Den stimulerer til utvikling på ulike områder, både på det intellektuelle, emosjonelle, sosiale og fysisk-motoriske plan, og er viktig for utvikling av barns selvfølelse og identitet. Disse begrepene vil vi komme nærmere inn på i teoridelen.

Vi ønsker å se nærmere på hvordan barnehagepersonalet arbeider konkret med forebygging av mobbing og hvordan de samarbeider med foreldre i det forebyggende arbeidet. Derfor vil vi presentere teori om begrepet mobbing, der vil legger frem ulike forståelser av mobbebegrepet, ulike former for mobbeatferd og konsekvensene av mobbing. Videre skal vi presentere teori om forebygging, der vi vil komme nærmere inn på voksenrollen, sosial kompetanse, lek og foreldresamarbeid. Vi skal også legge frem valg av metode og empiriske funn, og avslutter oppgaven med å drøfte funnene opp mot teori.

2.0 Teorikapittel

I teorikapittelet skal vi gjøre rede for begreper som er nødvendige for å forstå fenomenet mobbing. Vi har gjort rede for hva mobbing og mobbeatferd er og belyst konsekvensene av mobbing. Under kapittelet om forebygging har vi valgt å gå nærmere inn på voksenrollen, sosial kompetanse, lek og foreldresamarbeid.

2.1 Mobbing

I dette kapittelet skal vi redegjøre for hva mobbing er, og starter med å presentere hvem Dan Olweus var, og hva han har bidratt med i arbeidet rundt temaet mobbing. Dan Olweus var en svensk-norsk psykolog som er kjent for sin forskning innenfor fenomenet mobbing. Han regnes som banebrytende på feltet, og er kjent internasjonalt for sitt arbeid på området. Olweus definerer begrepet mobbing som en "Intensjonell negativ handling, gjentatt over tid, og hvor det er en ubalanse mellom den eller de som utøver, og den som blir utsatt for handlingene." (Olweus, 2009, s. 11).

Olweus fokuserer spesielt på maktubalanse i mobbesituasjoner i sin forskning, der han argumenterer for at dette er et element som må være til stede for at handlingene skal kunne defineres som mobbing. I følge Olweus vil en person som blir utsatt for aggressive handlinger fra en jevnbyrdig, altså at det ikke er en maktubalanse mellom den aggressive part og mottaker, ikke bli klassifisert som et mobbeoffer. Han ser dette som et problem i og med at det gjør det vanskeligere å avgrense hvem det er som mobber og hvem som blir mobbet når man ikke forholder seg til maktrelasjoner, og at det gjør det vanskeligere å kartlegge mobbesaker hvis enhver aggressiv handling blir omtalt som mobbing (Olweus, 2009, s. 14-

15).

Definisjonen til Olweus kan beskrives som en individorientert tilnærming til mobbing, hvor fokuset ligger på at mobbing skjer i asymmetriske maktrelasjoner mellom individer. Disse individene har i følge Olweus ulike personlighetstrekk som gjør dem mer disponert for å bli mobbere eller mobbeofre, hvor mobberen blir beskrevet som aggressiv og dominerende, og har en styrke som mobbeofferet ikke innehar. Mobbeofferet blir beskrevet som svak, innesluttet og passiv, og disse personlighetene har i følge Olweus sitt opphav i oppveksten til barna. Mobberen og mobbeofferet har altså personligheter som gjør dem disponert for sine roller, som de tilsynelatende er låst fast til. Det bør nevnes at det kan være en gruppe som mobber andre i den individorienterte tilnærmingen, men fokuset er likevel på individene som utfører mobbingen, ikke dynamikken i gruppen eller sosiale relasjoner (Helgesen, 2014, s. 25).

Olweus sin teori er omdiskutert i forbindelse med mobbing i barnehagen, og det har vært reservasjoner rundt å kalle de yngste barnehagebarna mobbere eller mobbeofre, ettersom det er vanskeligere å kunne observere om små barn har en negativ eller aggressiv intensjon i handlingene sine. Som et alternativ til en individorientert tilnærming, presenterer Schott og Søndergaard en annen definisjon som i stedet fokuserer på gruppens dynamikk:

“Bullying is an intensification of the processes of marginalization that occur in the context of dynamics of inclusion/exclusion, which shape groups. Bullying happens when physical, social or symbolic exclusion becomes extreme, regardless of whether such exclusion is experienced and/or intended.” (Schott & Søndergaard, 2014, s. 13-14)

Fremfor å fokusere på individene i mobbesituasjonen, legger den gruppeorienterte tilnærmingen vekt på hvordan mobbing påvirker grupper. I stedet for å si at de som mobber har visse karakteristikk eller at handlingene har negative intensjoner, legger denne forståelsen trykk på usikkerhet rundt sosiale relasjoner som kan oppstå i grupper. Iboende i denne tilnærmingen ligger det også en kritikk av den individorienterte tilnærmingen for å låse fast barn til ulike roller i en mobbesituasjon. Den gruppeorienterte tilnærmingen ser heller på

mobbing som et problem som kan oppstå i flere ulike situasjoner uten at det behøver å handle om aggressive individer med onde intensjoner (Helgesen, 2014, s. 25-26)

Ingrid Lund har med utgangspunkt i denne forståelsen utarbeidet følgende definisjon:

“Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning.” (Lund, Helgeland & Kovac, 2017, s. 6). Dette er et syn som bryter med ideen til Olweus om at mobbing må være negative handlinger som utføres gjentatte ganger over tid, og at det må være en negativ intensjon bak mobbingen, men fokuserer heller på mobbing som et sosialt fenomen hvor det å stenge andre utenfor gruppen ikke bunner i en hensikt om å skade. Det grunner i at barn har behov for å føle at de hører til i et fellesskap, og dermed kan det oppstå uheldige situasjoner da de egentlig bare ønsker å sikre egen tilhørighet i en gruppe. Nettopp angsten for å selv bli utestengt blir trukket frem som hovedmotivasjon for å ekskludere andre (Lund & Helgeland, 2020, s. 18).

Barn selv tolker mobbing som å bli stengt ute fra fellesskapet, og det er nå en økende aksept rundt det at barnehagebarn også mobber. Nyere forskning forsøker også å identifisere andre faktorer enn mobber og offer; mobbing som gruppedynamikk og institusjonelle forhold, men selv når disse forholdene blir tatt i betraktning, er det meste av forskning forankret i en forståelse av mobbing som aggresjon med intensjon om å skade andre (Skoglund, 2020, s. 29).

2.1.1 Mobbeatferd

Mobbing oppstår i ulike former, og kan bli delt inn i to grove kategorier; direkte og indirekte mobbing. Direkte mobbing kan være fysisk som for eksempel å puffe, slå, sparke eller kaste noe på noen andre slik at han/hun kjenner det fysisk, mens den verbale mobbingen kan være å si stygge ting til andre eller komme med trusler om fysiske angrep. Indirekte mobbing handler derimot om relasjonelle forhold og sosial ekskludering, og blir uttrykt ved å ignorere, undergrave eller stenge noen ute fra lek eller andre aktiviteter. Denne formen for mobbing kan være vanskeligere å oppdage, ettersom barna i større grad forsøker å skjule handlingene sine fra de voksne (Lund, 2015, s. 13).

Forskning viser at selv små barn kan delta i ulike former for mobbeatferd, både i form av den fysiske, verbale og relasjonelle mobbingen. Dette er også tilfellet til tross for at de har en begrenset evne til å forstå eller kategorisere hva mobbingen faktisk innebærer. En finsk studie fra 2012 antyder at den vanligste formen for begynnende mobbeatferd i barnehagen er ekskludering fra vennegruppen, og så kommer ulike former for verbal mobbing som erting, peking og å le av andre. Fysisk mobbing var imidlertid ikke særlig utbredt ifølge studien (Kirves & Sajaniemi, 2012, referert i Idsøe & Roland, 2017, s. 29-30).

2.1.2 Konsekvenser av mobbing

Mobbing fører med seg mangefasettete og alvorlige konsekvenser for menneskers livskvalitet, også lenge etter at mobbingen har opphørt. Mobbing fører til at tilliten til andre mennesker blir skadet, som igjen skader menneskers egen selvtillit. Siden mennesker ikke kan reagere nøytralt på krenkelser følelsesmessig, fører krenkelser ofte til en skamfølelse hos individet som kan ha en negativ innvirkning på egen selvfølelse, noe som er en viktig og stor faktor i barn og unges psykiske helse.

En konsekvens av mobbing kan være at barn vil få store utfordringer med å etablere vennskap når systematisk utestenging forekommer. Barn som ikke får være med i lek eller samspill med andre barn får derfor ikke muligheten å skape vennerelasjoner med andre, hvilket barn selv uttrykker er det viktigste som skjer i barnehagen. Lek og vennskap er utviklingsfremmende, og det er derfor viktig at ingen barn blir utestengt fra denne meningsskapende delen av barnehagen. Leken er det viktigste samlingspunktet for selvrespektens utviklingsrom, og det er i leken at barnet møter de andres «velkommen inn», eller «vi ønsker ikke deg her». Her erfarer barn de voksnes støtte eller fravær av interesse og nærvær. Det er gjennom disse erfaringene selvrespekten styrkes eller svekkes (Lund & Helgeland, 2020, s. 81-83).

2.2 Forebygging mot mobbing

I dette kapittelet vil vi gå nærmere inn på ulike begreper vi mener er essensielle for å forklare hvordan man på best mulig måte kan legge til rette for at mobbing ikke oppstår i barnehagen. Vi vil komme nærmere inn på hva som ligger i voksenrollen og hvilke redskaper og egenskaper barn trenger for å bli sosialt kompetente. Videre vil vi gå nærmere inn på lek og

hvorfor leken er en sentral del av barnets utvikling. Til slutt vil vi gjøre rede for hvordan et godt og trygt foreldresamarbeid kan styrke det forebyggende arbeidet.

2.2.1 Voksenrollen

Når det kommer til mobbing i barnehagen, er det viktig for barn å ha trygge og gode voksne rundt seg som er opptatt av at hvert enkelt barn skal trives og ha det bra i sin barnehagehverdag. Den voksne skal være til stede og etterstrebe at alle barn blir sett, ikke bare de barna som aktivt oppsøker de voksne. Å skape gode og trygge relasjoner mellom voksne og barn blir essensielt for å få barna med i forebyggingsarbeidet. Det er personalets ansvar å sette i gang arbeidet med forebygging mot mobbing i barnehagen, og den voksnes oppgave er å være våken, bevisst og aktiv i sin tilstedeværelse, og gå foran som et godt forbilde ved å vise, lede og veilede (Helgesen, 2014, s. 118). De voksne skal også inkludere barna og la de ta del i refleksjonsprosessene i barnehagen. (Lund, 2015, s. 49). Når de voksne snakker med og inkluderer barna i samarbeidet mot å forebygge og unngå mobbing, vil barna få en oppfatning av å være viktige aktører i et trygt og godt barnehagemiljø hvor alle blir sett, hørt og inkludert. De vil også få en opplevelse av at de voksne bryr seg og tar dem på alvor (Idsøe & Roland, 2020, s. 48).

Idsøe og Roland understreker at barn påvirkes negativt dersom de voksne oppfører seg dårlig i form av å snakke ned om andre i barnas påhør. For å kunne forebygge og stoppe mobbing på en effektiv måte, må de voksne være bevisst hvordan de oppfører seg og prater om og til andre. I forskningsrapporten *hele barnet, hele løpet* beskrives det at et typisk kjennetegn ved at barn blir utestengt fra lek, er at barnet åpenlyst blir oversett og negativt definert blant ansatte i barnehagen (Lund et al., 2015, s. 32). Studier viser også at barn kan lære mobbing direkte ved å være vitne til voksne som mobber barn, ved at den voksne for eksempel truer, skjønner og straffer i stedet for å holde seg rolige og sette grenser på en fornuftig måte (Idsøe & Roland, 2017, s. 22-23). Voksenrollen er viktig i arbeidet med forebygging mot mobbing fordi mobbing er et lært handlingsmønster, noe som betyr at den voksne i stor grad kan forhindre at mobbing og uheldige samspillsmønstre oppstår, og de kan arbeide med å avlære slike handlingsmønstre ved å selv fremstå som gode rollemodeller. Den voksnes aller viktigste oppgave i arbeid med forebygging mot mobbing er å lære bort og praktisere gode holdninger og ferdigheter som kan smitte over på barna (Idsøe & Roland, 2017, s. 48).

Det er også viktig å påpeke at de voksne har et ansvar i å gi hverandre tilbakemeldinger dersom det observeres uheldig oppførsel fra andre voksne til barn. Som nevnt i innledningen av denne oppgaven, er det kommet en ny aktivitetsplikt i barnehageloven som går på krenkelser fra voksne til barn. Den sier blant annet at alle som jobber i barnehagen plikter å si ifra om mistanker knyttet til mobbing eller at barn ikke har det trygt og godt i barnehagen (Barnehageloven, 2020, § 42-43). Her kommer viktigheten av en god tilbakemeldingskultur inn. Å ha en god tilbakemeldingskultur i barnehagen innebærer at man vil hverandre vel, selv om man må gi og ta imot tilbakemeldinger som kan være vanskelige. “Er det ikke rom for at man kan stoppe, støtte og veilede hverandre, legger man til rette for en kultur der mobbing kan få gode vekstvilkår” (Lund, 2018, s. 62). Wenche Aasen trekker frem at åpen kommunikasjon og tillit til hverandre i et team er essensielt for at man skal nå de kollektive målene. Å ha et felles mål å jobbe mot er en motivasjon i seg selv, og om personalet har en felles forståelse for at det er nødvendig med et godt miljø der tilbakemeldinger av alle slag tas imot, har personalet opparbeidet seg en god tilbakemeldingskultur som i stor grad kan forhindre at krenkelser fra voksne til barn oppstår (Aasen, 2012, s. 114).

2.2.2 Sosial kompetanse

Sosial kompetanse innebærer å ha ferdigheter om hvordan vi best mulig kan kommunisere og samarbeide med hverandre, og for at det enkelte individ skal lykkes og trives i samhandling med andre er det nødvendig å tilegne seg sosial kompetanse. Når vi skal arbeide med forebygging mot mobbing i barnehagen, er det viktig at barn har en forståelse for hvordan de kan sette seg inn i andres opplevelser, samtidig som de skal kunne regulere og håndtere egne følelser. Under barnets sosiale utviklingsprosess, skal det få hjelp av empatiske og deltakende voksne med god relasjonskompetanse. De voksne skal gi barna de redskapene som trengs for å bli trygge og selvsikre individer som kan stå opp for seg selv og andre i ulike situasjoner. (Utdanningsdirektoratet, 2018)

I heftet “De er jo bare barn” av Ingrid Lund, tas det utgangspunkt i fem grunnleggende dimensjoner innenfor sosial kompetanse; empati og rolletaking, samarbeid, selvhevdelse, selvkontroll og ansvarlighet. Å ha empati innebærer å kunne sette seg inn i og respektere andres følelser og opplevelser, og barns evne til å vise empati utvikles og styrkes av voksne som lærer dem hva empati er. Barn observerer og kopierer de voksnes oppførsel, og kan for eksempel se at når en voksen gir et barn en klem når det får vondt, gjør barnet godt. Når

barnet observerer og selv erfarer slike hendelser, blir det naturlig for barnet å overføre dette i egne handlinger (Lund, 2015, s. 29). Et annet viktig element innenfor sosial kompetanse er samarbeid. Når barn lærer å samarbeide, lærer det også å hjelpe og dele, og følge regler og beskjeder. Dette er viktige egenskaper å ha i et barnehagefellesskap, der barnet hele tiden blir utsatt for situasjoner som krever slike egenskaper. De voksne bør legge til rette for aktiviteter som har fokus på samarbeid, ved å for eksempel ha turtakingsøvelser i fellesskap. Slik lærer barn evnen til å vente på tur, noe som er særlig viktig i lek som er en arena der konflikter ofte kan oppstå fordi barnet må vente på tur og dele på leker. Det er viktig at den voksne er til stede for barna i situasjoner der barn ikke klarer å håndtere konfliktene på egenhånd, samtidig som de skal støtte opp om og gi barna rom til å prøve og feile i samhandling med andre (Lund, 2015, s. 30).

En annen grunnleggende dimensjon er selvhevdelse, som innebærer å kunne be om hjelp, kunne stå for noe og reagere på andres handlinger. Det handler om å inneha en grunnleggende følelse av at man er bra nok som man er. Denne følelsen styrkes hos barnet ved at det har trygge og gode voksne rundt seg som vil dem vel. Dette kan vises gjennom å gi barn gode, anerkjennende blikk og ord, ved å for eksempel møte barna med en positiv holdning og et smil om munnen når de kommer inn i barnehagen om morgenen (Lund, 2015, s. 31). Barn skal også lære evnen til å ha selvkontroll. Å ha selvkontroll innebærer det å kunne ta hensyn til andre og tilpasse seg det fellesskapet man er en del av. Når man har selvkontroll, har man evne til å inngå kompromisser istedenfor å reagere på erting og kommentarer ved å ta igjen og vise aggresjon. Det handler også om å evne å vente på tur, og er viktig for å kunne kontrollere egne impulser som bidrar til å kunne regulere forholdet mellom følelser og atferd. Det er viktig å påpeke at barn har rett til å anerkjenne egne følelser og eget sinne. Barnet skal få lov til å vise følelser som sinne når noe oppleves som urettferdig eller vondt. Samtidig har barnet behov for voksne rundt seg som kan hindre at uheldige hendelser oppstår dersom sinnet blir uttrykt gjennom fysisk aggresjon som slag, eller når barnet for eksempel ødelegger andres leker (Lund, 2015, s. 32). Lund sier videre at det er viktig å anerkjenne barnets gode handlinger. Når den voksne gir barnet positive tilbakemeldinger for gode handlinger, kan det gi en positiv gevinst i form av gode relasjoner og godt samspill i gruppen. De voksne må også være tydelige på hva de tolererer og ikke av atferd, slik at uakseptabel atferd blir korrigert (Lund, 2015, s. 33). Den siste dimensjonen innenfor sosial kompetanse er evnen til å ta ansvar. Å lære barn å ta ansvar går ut på å la barnet få gjennomføre oppgaver, vise respekt for andres eiendom og lære bort hva som er "mitt" og "ditt". Det er viktig at den voksne lærer

bort og støtter barnet i hvordan det kan ta ansvar for egne handlinger, slik at barnet lærer seg at det er greit å ta feil, for så å kunne si unnskyld etterpå. Å lære seg å ta ansvar er en viktig del av barns moralske utvikling (Lund, 2015, s. 35-36).

2.2.3 Lek

Leken trekkes inn som en faktor når vi snakker om forebygging mot mobbing fordi leken er en viktig del av barnas hverdag. Det er gjennom lek at barna møter på utfordringer som kan føre til uheldige samspillsmønstre, men det er også gjennom leken at barn tilegner seg kunnskap, nye erfaringer og får bearbeidet følelser og inntrykk.

Som Ole Fredrik Lillemyr skriver står leken sentralt i barns liv, og den kan beskrives som en “typisk væremåte for barn, et karakteristisk trekk ved deres atferd”. Leken er en aktivitet som både kan engasjere og motivere barna, den er allsidig og kan raskt endre retning, fra alvor til glede og fra fantasi til rutine. Leken tjener mange funksjoner, den kan ha en problemløsende funksjon, der barnet får muligheten til å utforske miljøet og utfolde seg. Gjennom lek bli barna stimulert til utvikling på forskjellige måter, både sosialt, emosjonelt, intellektuelt og på det fysisk-motoriske plan. Leken har en utprøvende funksjon der barn får mulighet til å teste ut og gjøre seg erfaringer om egne oppfatninger, verdier og normer. Dette er med på å styrke barnas identitet og selvfølelse (Lillemyr, 2018, s. 39)

Om barn ikke forstår det som blir kommunisert i lek vil barnet slite med mestre leken og det sosiale samspillet, det er derfor viktig at barn tilegner seg sosial kompetanse. Lund sier at det er gjennom leken barna får øvelse i samarbeid, konflikthåndtering, turtaking, forhandling og deling med andre. Det er viktig at barna får erfaringer med dette slik at de har mulighet til å bli sosialt kompetente (Lund, 2015, s. 41-42). Å være sosialt kompetent er en viktig faktor for å kunne delta i lek, men noen barn sliter med å mestre de sosiale ferdighetene leken krever. Om barnet ikke forstår premissene i leken og det som blir kommunisert, kan de lett falle ut. De barna som faller ut av leken og blir avvist eller ignorert blir ofte tildelt de passive rollene i leken, som for eksempel roller som hund eller baby i rollelek-situasjoner. Barn som mestrer de sosiale ferdighetene godt, kan bli ledere og sette premissene for leken. Personalets ansvar i slike situasjoner er å legge til rette for å skape lekesituasjoner som er inkluderende slik at de uønskede handlingsmønstre ikke fester seg (Utdanningsdirektoratet, 2018).

Rammeplanen sier at leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og at lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur, og leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20). Barna som ble intervjuet i forskningsrapporten “hele barnet – hele løpet”, uttrykker at det å leke og få venner er det aller viktigste og selve meningen med å gå i barnehagen (Lund et al., 2015, s. 30). For å hjelpe barna med å utvikle god lekekompetanse må de ansatte være til stede der barna leker. De voksne observerer leken og reflekterer over det de opplever og erfarer. Det er viktig å ha øye for samspillet i leken og legge merke til hvordan leken utfolder seg, slik at man kan ta tak i uønsket atferd med en gang (Utdanningsdirektoratet, 2018).

2.2.4 Foreldresamarbeid

I det forebyggende arbeidet mot mobbing er det viktig at barnehagen sammen med foreldre har en felles forståelse av mobbebegrepet. Ved at barnehagen og foreldrene samarbeider, legger man til rette for at gode relasjoner og vennskap mellom barna kan utvikles både i og utenfor barnehagen.

Det er de voksne som er ansvarlige for barns sosiale, emosjonelle og kognitive utvikling. Det vil derfor være avgjørende at foreldre og barnehagepersonalet samarbeider i arbeidet mot mobbing (Lund, et al. 2019, s. 12). Idsøe og Roland mener at det er vesentlig at foreldre og foresatte får kjennskap til hva som ligger i begrepet mobbing, og hvilke kjennetegn og mekanismer som kan vise seg i mobbesituasjonene. Barnehagepersonalet må tilegne seg kunnskap om mobbing slik at de kan dele den med foreldre. Et godt samarbeid preget av åpenhet fra alle parter gjør at de kan få en felles forståelse for hvilken atferd som er ønskelig og hvilken atferd som må korrigeres. Om alle parter drar i samme retning vil det være med på å styrke det forebyggende arbeidet også i hjemmet. Der barn har lett tilgang på hverandre på fritiden, enten gjennom at de bor nærme hverandre eller at foreldre legger til rette for besøk, utvikles vennskap lettere (Lund, 2015, s. 45).

Når foreldre kommer med bekymringer relatert til mobbing og negative handlinger skal dette bli tatt på alvor og det er da viktig at saken blir fulgt opp. Foreldrene bør få kjennskap til hvordan saken skal håndteres på et tidlig tidspunkt slik at de føler seg sett og ivaretatt (Idsøe & Roland, 2017, s. 85-86). Lund mener at foreldresamarbeidet ikke er så annerledes fra samarbeidet med barn. I samarbeid med både barn og voksne er man avhengig av å anerkjenne motpartens opplevelse uavhengig av om man forstår eller er enig i det som blir sagt (Lund, 2015, s. 51). Forskning viser at foreldre til barn som har blitt utsatt for mobbing er usikre på hvordan de kan hjelpe sine barn, og kan derfor handle på måter som kan gi negative konsekvenser, selv om det de ønsker er å hjelpe (Mishna, Pepler og Wiener, 2006; Rigby, 2008, referert i Lund og Helgeland, 2020, s. 151). Når mobbesaker oppstår vil en ha bedre forutsetninger for å løse sakene dersom gode relasjoner allerede er etablert. Dette gjelder både i samarbeidet mellom de ansatte i barnehagen og foreldre, og i samarbeid mellom voksne og barn i barnehagen (Lund & Helgeland, 2020, s. 148).

3.0 Metode

I dette kapitlet har vi skrevet om metoden vi valgte for datainnsamling. Vi har skrevet om planleggingen og gjennomføringen av de fire intervjuene vi gjennomførte, samt analysen av datamaterialet. Vi kommer også inn på valg av informanter, og validitet, reliabilitet og generalisering av kvalitative data. Til slutt har vi skrevet om de etiske hensynene en slik undersøkelse krever.

3.1 Valg av metode

Vitenskapelig metode er fremgangsmåter eller teknikker som skal gi svar på ulike type forskningsspørsmål, der målet er å innhente informasjon fra virkeligheten for så å analysere dette. Det handler om å samle inn informasjon, analysere og tolke informasjonen, som er en sentral del av *empirisk* forskning (Bergsland & Jæger, 2018, s. 66). Det er i hovedsak to hovedtyper metoder; kvalitativ metode og kvantitativ metode. Kvalitativ metode er en metode som går mer i dybden, mens kvantitative metoder vektlegger utbredelse og antall (Thagaard, 2013, referert i Jæger, 2013, s. 66). Begge metodene bidrar til en bredere forståelse av samfunnet, og hvordan enkeltmennesket, grupper og ulike institusjoner handler og samhandler med hverandre (Dalland, 2012, s. 112). Vi har valgt å ta i bruk kvalitativ metode, og vi har gjennomført *relativt-strukturerte* intervjuer for å komme i dybden på hvordan personalet arbeider med å forebygge mot mobbing i barnehagen. Intervjuene var preget av en

fleksibilitet som åpnet opp for en god dialog med åpne spørsmål. Vi fikk også en bredere forståelse og en nærhet til feltet ved å ha direkte kontakt med informantene i intervjuene (Dalland, 2012, s. 113).

3.2 Det kvalitative intervjuet

Vi valgte å løse intervjuene ved å ha et *relativt strukturert* opplegg innenfor den kvalitative intervjuemetoden, der vi på forhånd hadde utformet hovedspørsmålene med en fast rekkefølge på spørsmålene. Denne fremgangsmåten er også basert på at informanten står fritt når det kommer til å utforme svarene sine og presentere egen forståelse for temaene i prosjektet (Thagaard, 2018, s. 90). Fordelen med en strukturert tilnærming er at de svarene vi får er sammenlignbare, fordi alle intervjupersonene har kommentert de samme spørsmålene. Kvale og Brinkmann, referert i Thagaard, beskriver det kvalitative intervjuet som et intervju preget av en asymmetrisk relasjon. Wang og Yan, referert i Thagaard, utdyper den asymmetriske relasjonen i en intervjusituasjon videre. De beskriver den som at det er vi som forskere som har kontroll over fremdriften i intervjuet, fordi det er vi som introduserer tema vi ønsker svar på. Videre er det opp til oss å definere om vi har fått tilstrekkelig med informasjon fra informanten, for så å ta initiativ til å føre intervjuet videre (Thagaard, 2018, s. 90-91).

På forhånd av intervjuene utformet vi en intervjuguide, som er en plan for hvilke temaer vi ønsket å innhente informasjon om. Intervjuguiden ble laget med utgangspunkt i det tema og den problemstillingen som skal belyses (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71). Vi hadde avtalt å gjennomføre alle intervjuene i barnehagene, men vi fikk bare gjennomført ett i barnehagen, mens tre av fire intervjuer måtte gjennomføres over videosamtale av diverse grunner knyttet til sykdom og mangel på personale. To av intervjuene ble gjort etter arbeidstid grunnet sykdom på vedkommendes avdelinger, og ett av intervjuene ble gjennomført i arbeidstiden. Vi valgte å løse intervjuene ved at en av studentene holdt intervjuet, mens de to andre noterte underveis. På denne måten fikk vi sørget for at så mye som mulig av svarene ble med, og unngikk at noe ble oversett. Vi har likevel ikke med direkte sitater fra informantene, fordi vi ikke fikk med oss alt som ble sagt ordrett. På grunn av høyt arbeidspress og mye sykdom ville informantene ha tid til å forberede seg, og spurte om de kunne få tilsendt intervjuguiden på forhånd, noe vi synes var greit.

3.3 Valg av informanter

Vi ønsket å intervju pedagogiske ledere med lang fartstid i yrket slik at vi kunne få et innblikk i hvordan de arbeider forebyggende mot mobbing og hvordan de har tilpasset seg den nye "mobbeloven". På grunn av en tid med mye sykefravær og høyt arbeidstrykk var det vanskelig å finne informanter som kunne ta seg tid til å stille til intervju. Vi valgte derfor å spørre barnehagelærere vi har arbeidet med tidligere, fordi vi så på disse som kunnskapsrike og innsiktsfulle. Vi intervjuet fire informanter som jobber i fire ulike barnehager.

3.4 Behandling og analyse av data

Da vi var ferdig med intervjuene hadde vi mye rådata som vi opplevde som uoversiktlig. Det første vi gjorde var å organisere dette materialet ved å legge inn spørsmålene i intervjuguiden som kategorier, og la inn svarene fra informantene under passende kategori. På denne måten ble det lettere å sammenligne de ulike svarene fra intervjuene vi utførte.

Vi har valgt en temaanalytisk tilnærming når vi analyserte dataene. Det vil si at vi sammenlignet intervjuene med utgangspunkt i det samme temaet, altså at vi sammenlignet de ulike svarene på det samme spørsmålet opp mot hverandre. En kritikk mot denne tilnærmingen er at sammenligningen av ulike temaer kan bli vurdert utenfor sammenhengen de ble presentert i, altså at de blir beskrevet utenfor sin kontekst og at informasjon om hvert enkelt tema blir satt sammen fra ulike intervjuer. For å imøtekomme denne kritikken var det viktig for oss å få gode beskrivelser om hvert enkelt tema som intervjuene belyste for å danne et grunnlag for videre tolkning (Thagaard, 2018, s. 171-172).

3.5 Validitet, reliabilitet og generalisering av kvalitative data

Et viktig krav for innsamling av data er validitet, som handler om at dataene man samler inn er relevant for å besvare problemstillingen. Valg av informanter er et viktig punkt i denne sammenhengen, hvor vi har valgt å intervju barnehagelærere om mobbing i barnehagen. Dette valget av informanter er relevant, ettersom dette er personer som fortløpende arbeider med temaet mobbing. Det andre punktet som gjør seg gjeldende, er om dataene man har fått fra informantene er relevante for å besvare problemstillingen. Intervjuguiden vi tok i bruk

under intervjuene ble satt sammen med utgangspunkt i problemstillingen, og var ment for å få konkrete svar som skulle belyse problemstillingen. Vi har på denne måten ivaretatt oppgavens validitet målt opp mot problemstillingen (Dalland, 2012, s. 120).

Reliabilitet handler om hvor pålitelig undersøkelsen er. Selv om det er samlet inn relevant data, er det viktig at disse dataene er hentet inn på en pålitelig måte, med så få tilfeller av unøyaktighet i de ulike leddene i forskningsprosessen som mulig. Ettersom vi gjorde flere av intervjuene over videosamtale, er det mulig at enkelte informanter ikke hørte alle spørsmålene skikkelig, eller at de misforsto ordlyden. Hvis dette er tilfellet vil det redusere påliteligheten til oppgaven og vil være å anse som en feilkilde (Dalland, 2012, s. 120-121).

Mønstre i dataene vi analyserer vil nødvendigvis ikke være overførbare, og det er ikke noe vi heller ønsker å argumentere for. I en kvalitativ studie vil det heller være tolkningen av resultatene som kan være overførbare, altså at det kan være relevant å bruke resultatene i andre sammenhenger enn det som er presentert her. Det er i den sammenhengen viktig at informantens stemmer ikke forsvinner i tolkningen av de resultatene vi har, ettersom at det vil kunne svekke overføringsverdien av studiet (Thagaard, 2018, s 193-194).

3.6 Etske hensyn

“*Konfidensialitet* medfører at man ikke offentliggjør personlige data som kan avsløre deltakernes identitet. Studenten må derfor gi koder eller fiktive navn på deltakerne i bacheloroppgaven.” (Bergsland & Jæger, 2018, s. 85). Det har derfor vært svært viktig for oss at informantens anonymitet har blitt opprettholdt gjennom vårt arbeid med prosjektet. I intervjuprosessen valgte vi å notere i stedet for å bruke lydopptaker, og ved å løse det på denne måten trengte vi ikke å få godkjent prosjektet fra norsk senter for forskningsdata (NSD). I notatene har vi sørget for å bruke fiktive navn både på informanten og arbeidsplassen.

“Informanten har krav på å få kjennskap til formålet med undersøkelsen og hovedtrekkene i prosjektet, og ved informert samtykke får informanten informasjon om de overordnede målene.” (Bergsland & Jæger, 2018, s. 83). Informantene fikk utdelt et samtykkeskjema i forkant av intervjuene. I skjemaet fikk de informasjon om formålet med intervjuene, som i vår

oppgave er å finne ut hvordan de arbeider med å forebygge mobbing. Det ble også informert om at informantene kunne trekke seg ut av prosjektet når som helst i prosessen, uten noen begrunnelse. I samtykkeskjemaet informeres det om at personvernet blir tatt på alvor, og at opplysningene er konfidensielle og i samsvar med personvernregelverket. Behandlingen av personopplysninger er en viktig del av forskningen og dens etikk, der det lovfestes at alle som deltar som informanter ikke blir krenket gjennom behandlingen av personopplysninger (Bergsland & Jæger, 2018, s. 83). Et samtykkeskjema sikrer fullstendig anonymitet og gir en felles forståelse for at de opplysningene informantene gir oss blir ivarettatt og håndtert på en etisk god måte.

4.0 Presentasjon av empiri

I denne delen av oppgaven skal vi presentere våre empiriske funn, der vi viser til de viktigste funnene fra våre undersøkelser. Problemstillingen vår er *Hvordan arbeider personalet med å forebygge mobbing i barns lek?* For å finne svar på problemstillingen har vi gjennomført fire intervjuer, og anonymisert informantene slik at anonymiteten opprettholdes.

Utdanning, arbeidserfaring og evt. etterutdanning

Samtlige av informantene har minst tre års utdanning som barnehagelærere, hvor en av dem har videreutdanning innenfor spesialpedagogikk og psykososialt arbeid med barn og unge. Informantene har mellom 15 og 25 år lang arbeidserfaring. På spørsmål om de har deltatt på kurs eller etterutdanning svarte tre av dem at de hadde vært på kveldskurs eller tilsvarende fagdag om mobbing i regi av Bergen kommune med Ingrid Lund. De av informantene som arbeider i kommunale barnehager nevnte også Skyfritt som et verktøy for å arbeide med forebygging av mobbing. Skyfritt er Bergen kommunes plan for et inkluderende og godt oppvekstmiljø, med mål om at barn og unge ikke skal oppleve mobbing eller krenkende atferd fra verken barn og unge eller voksne (Bergen kommune, 2021).

Forståelse av mobbing

Ved spørsmål om å legge frem sin egen forståelse av mobbing kom informantene med

varierende svar; to av informantene svarte at de støtter seg på Ingrid Lund sin forståelse av mobbing, og beskriver det som et hinder til opplevelsen av å høre til, å ha betydning for fellesskapet og manglende mulighet til medvirkning. I den sammenhengen trakk de også frem at mobbing er handlinger fra voksne eller andre barn som krenker. En annen forståelse av mobbing som kom frem i løpet av to av intervjuene er den som forstår mobbing som negative handlinger som gjentas over tid. Mobbing ble også forklart som noe som «føles ugreit» å observere, og når den følelsen gjentar seg over tid, ble dette karakterisert som mobbing. Ved spørsmål om hvordan informantene reagerte på ekskludering i lek svarte de at hovedfokuset er å forebygge, ikke reparere. Dette gjøres ved å dele avdelingen inn i mindre grupper, skape felles referanserammer for barna og at personalet er aktive i leken. Ellers understrekte de viktigheten av observasjon over tid for å få oversikt over forhold internt i barnegruppen. Igjen understrekte en av informantene bruken av Skyfritt som et verktøy for å finne ut hva som skal løses, hvilke tiltak som skal settes i gang, når tiltakene skal gjennomføres og hvem som er ansvarlige for gjennomføringen.

Utvidelsen av barnehageloven og utforming av tiltaksplaner

Utvidelsen av barnehageloven §41-43, populært kalt mobbeloven, blir av informantene beskrevet som noe som har bevisstgjort personalet ved de ulike barnehagene på ny. Samtlige av informantene understreker likevel at de aktivt har jobbet med forebygging mot mobbing før utvidelsen av barnehageloven, og at utvidelsen i seg selv ikke har hatt en konkret effekt på hvordan barnehagene har gjort dette arbeidet. Det understrekes derimot at utvidelsen av barnehageloven har i større grad gjort barnehagene pliktet til å forebygge og handle ved mobbing. En av informantene beskrev også hvordan den nye mobbeloven har skapt et sirkulært arbeid med mobbing; hvordan forebygging av mobbing har skapt mer bevissthet rundt temaet som igjen har gjort personalet mer kompetente til å forebygge mot mobbing. I sin helhet melder informantene at arbeidet mot mobbing har blitt mer konkretisert under den nye mobbeloven, spesielt med tanke på malen for tiltaksplan som ligger i selve lovteksten.

Barns medvirkning i forebygging mot mobbing

Vedrørende barns medvirkning i forebygging mot mobbing, så hadde informantene varierte svar. En av informantene trakk frem barneintervjuer, hvor barna kom med innspill som personalet brukte i utviklingen av handlingsplanen ved avdelingen, hvor innspillene omhandlet f.eks. å lage regler for vennskap eller hvordan man kan være en god venn.

Informantene trakk også frem bruken av samlingsstunder hvor vennskap var tema, hvor barna i plenum kunne komme med innspill om vennskap og lek. Et annet fokus var å inkludere barna i alt som skjedde i barnehagen, og å få barna med i hele prosessen for å endre negativ atferd ved avdelingen. Personalets egne holdninger til individuelle barn blir også kartlagt, og blir brukt for å få oversikt over hvilke barn som får mulighet til å utøve innflytelse over barnehagehverdagen.

Praktisk forebygging av mobbing

Ved spørsmål om praktiske tiltak som barnehagene gjør for å forebygge mobbing svarer samtlige av informantene at de har praksis for å dele opp avdelingen i mindre lekegrupper. De begrunner dette med at alle barna blir sett, ettersom personalet får bedre oversikt over gruppen og muligheten til å tilrettelegge for lek sammen med barna. Spesielt voksenrollen i lek var noe flere informanter belyste som viktig, da dette gir personalet mulighet til å være gode rollemodeller for barna, og gjør det mulig å tilrettelegge for at barn lettere kan få innpass i lek. Det ble også påpekt at det lettere oppstår konflikter inne på avdelingen, tildels på grunn av dårligere plass, og at det i den sammenhengen var fokus på å skape ulike «møtepunkt» på avdelingen hvor barna naturlig kan samles i mindre grupper for lek. Også samlinger ble tatt i bruk hvor personalet leste bøker eller gjennomførte rollespill mens barna kom med innspill, og på den måten kunne barna sette ord på hvilke følelser og tanker de hadde rundt temaet i boken eller rollespillet.

Bekymrede foreldre i ekskluderings situasjoner

Ved tilfeller av foreldre som kommer med bekymringsmeldinger angående en ekskluderings situasjon, melder informantene at de alltid tar bekymringer fra foreldre på alvor. Informantene sier at de følger opp slike bekymringsmeldinger ved å loggføre og avtale tid for samtale med foreldrene til barnet det gjelder. De forteller også at de følger opp ved å ta i bruk omfattende observasjoner for å undersøke situasjonen nærmere; om det er aktiv utestenging fra lek eller ikke. Ingen av informantene har opplevd at det har vært nødvendig å igangsette videre tiltak, da den uønskede atferden har blitt oppdaget og korrigert før det har utviklet seg til en mobbesituasjon. Videre kan de fortelle at de har utarbeidet handlingsplaner som skal tas i bruk dersom situasjonen kan kategoriseres som mobbing.

En av informantene trakk frem avdelingen sine tiltak for å forebygge ekskludering i barnegruppen, hvor fokuset er å tilrettelegge for god kontakt mellom foreldre til ulike barn og oppfordre til at barna inviterer hverandre hjem. I den sammenhengen blir det også fokusert på å bygge opp foreldre som gode rollemodeller og bevisstgjøre foreldre om hvilke påvirkning deres holdninger og meninger har på deres egne og andres barn.

Tilbakemeldingskultur og skjerpet aktivitetsplikt

På bakgrunn av den skjerpede aktivitetsplikten ble det stilt spørsmål om hvordan tilbakemeldingskulturen er ved de ulike barnehagene, og svarene var varierte.

Tilbakemeldingene fra informantene er at de opplever å kunne melde i fra om opplevelser og hendelser ved barnehagen som de tenker er uheldige. En av informantene forklarer at de har snakket sammen i barnehagen om hvordan det kan være enklere å gi tilbakemeldinger.

Informanten sier videre at hvis man velger å bruke et mer diplomatisk enn et anklagende språk, blir det et fokus på å opprettholde et godt arbeidsmiljø, samtidig som de bygger opp en god tilbakemeldingskultur. Det blir også nevnt at tilbakemeldinger kan bli for milde når man tar i bruk et altfor diplomatisk språk slik en annen informant beskriver det, og at budskapet kan forsvinne når budskapet blir «pakket inn». Det trekkes heller frem ideen om å være proaktive ved å snakke sammen om hvilke verdier de ønsker å fremme ved avdelingen, og at de snakker sammen om hvilke forventninger de har til seg selv og sine kolleger. Informanten understreker også at en god tilbakemeldingskultur bunner i en tanke om å hjelpe hverandre til å bli bedre, fremfor å ta hverandre i å gjøre en dårlig jobb.

En informant sier at de opplever å ha en god tilbakemeldingskultur ved avdelingen informanten selv jobber på, men at andre avdelinger ved barnehagen kan fremstå som mer låst i en arbeidsmåte eller et tankesett, og at det i den sammenhengen kan være vanskelig å gi tilbakemeldinger til personalet ved den gitte avdelingen siden de ikke har opparbeidet en kultur for å gi vanskelige beskjeder.

I sammenheng med den skjerpede aktivitetsplikten melder informantene at de i henhold til loven er nødt til å melde ifra om krenkelser overfor barn, men viser til at det i noen sammenhenger kan være usikkert på om et barn har blitt krenket. Ved for eksempel avdelingen som informanten i forrige avsnitt viste til, var det praksis for å ta med barn ut på gangen for å irettesette dem ved konflikt i lek, og at det i informantens øyne kunne oppleves

som krenkende for barnet å bli tatt ut fra et rom i fullt åsyn fra resten av barnegruppen. Informanten hadde ikke meldt dette videre til styrer.

Utfordringer i arbeidet mot mobbing

Ved spørsmål om utfordringer i arbeidet mot mobbing og ekskludering svarte tre av informantene at de syntes det kunne være utfordrende å sette et tydelig skille mellom konflikter i barnegruppen og aktiv mobbing og/eller utestenging. Et eksempel på dette var om det var å regne som utestenging dersom to barn som lekte sammen ikke ønsket å ha flere i leken; skal man gå inn i en god lek og insistere på at noen må være med? Dersom barna systematisk over tid lekte sammen og konsekvent holdt de samme barna utenfor leken; så var det å regne som mobbing og/eller utestenging. En informant fortalte også at det er utfordrende å få noen barn inn i lek på en god måte.

En informant sier også at en utfordring de kjenner på er medarbeidere som ikke evner selvrefleksjon eller som har holdninger og verdier som ikke samsvarer med rammeplan for barnehagen og barnehagens samfunnsmandat. Informanten trekker også frem kulturelle og språklige ulikheter som et utfordrende element i kommunikasjon med barn og foreldre, og viser til et eksempel fra egen barnehage hvor en gutt med en tøff oppvekst oppførte seg truende og utagerende mot andre barn og voksne. Det var flere foreldre som meldte dette inn som en mobbesak til barnehagen, hvilket gjorde at barnehagen ifølge handlingsveilederen og samtaler med Pedagogisk-psykologisk tjeneste og Team Skyfritt var nødt til å sette i gang prosessene i handlingsveilederen. Informanten oppfattet dette som urettmessig og krenkende overfor denne gutten.

Eventuelle tilføyinger

I avslutningen av intervjuet spurte vi om informantene hadde noe mer å tilføye som vi ikke hadde spurt om. En av informantene ønsket å understreke viktigheten av å være proaktiv og å være tett på barna i arbeid med forebygging mot mobbing, og en av de store utfordringene var at det i løpet av dagen ikke var full personaltetthet som følge av pauseavvikling, møter og andre aktiviteter som gjør at det er færre voksne ved avdelingen ved ulike tidspunkt på dagen, men informanten tror de fleste barnehager føler på dette presset.

En annen informant understreker også viktigheten av å følge opp leken og barna i hverdagen, i stor grad for å forebygge. Man må vite hva man skal se etter, og at det i den sammenhengen kan være vanskelig å få med seg alle situasjonene i en barnehagehverdag. Informanten tilføyer også at det er viktig å være bevisst på hvordan de snakker sammen med barna, og ikke snakke over hodet på dem. Det understrekes at det er viktig å starte arbeidet med inkludering og forebygging mot mobbing i en tidlig alder.

En informant sier at når det gjelder mobbing i barnehagen er det utelukkende personalets ansvar å både forebygge og håndtere, og at mobbesaker etter informantens mening skyldes personalets atferd, holdninger og verdier.

5.0 Drøfting

Problemstillingen vår er “*Hvordan arbeider personalet med å forebygge mobbing i barns lek?*”, og vi vil i drøftingsdelen presentere relevant teori rundt mobbing opp mot våre empiriske funn.

5.1 Mobbing

De forskjellige definisjonene av mobbing som er å finne i ulik forskning speiler de ulike forståelsene av mobbing som kom frem i løpet av intervjuene. Da to av informantene svarte at deres forståelse av mobbing er negative handlinger som gjentas over tid, så samsvarer det i stor grad med den definisjonen som blir lagt fram av Olweus: “Intensjonell negativ handling, gjentatt over tid, og hvor det er en ubalanse mellom den/de som utøver, og den som blir utsatt for handlingene.” (Idsøe & Roland, 2017, s. 15). Dette er en definisjon som i stor grad har dominert samfunnets syn på mobbing, og vil dermed være med å farge barnehagenes syn på det også.

En informant la til at mobbing for henne var å observere en situasjon som “føltes ugrei”, og at den følelsen gjentok seg over tid. Dette er en vag definisjon av mobbing, og en slik tilnærming til mobbing vil ikke fange opp de nyansene som dukker opp i de sosiale samspillene som oppstår blant barn. På en annen side kan man argumentere for at dette er et

syn på mobbing som kan samsvare med Olweus sin nevnte definisjon. Grunnen til dette kan kobles opp til ordlyden som er brukt i Olweus sin definisjon, da med et spesielt fokus på tre punkt; intensjon, negative handlinger og gjentakelse over tid (Olweus, 2009, s. 11).

Intensjon er et punkt i Olweus sin definisjon som vil være vanskelig å observere. Dette kommer frem da vi spurte informantene om utfordringer knyttet til mobbing; hvor de svarte at det kan være vanskelig å skille mellom en konflikt i lek og mobbing. Å lese intensjonen til barna som stenger en tredjepart utenfor leken krever at personalet kjenner dette barnet veldig godt, og det er ikke nødvendigvis en intensjon om å såre eller skade andre når barna ekskluderer, og det er ikke nødvendigvis noe de vil innrømme hvis de blir spurt. Intensjon er altså et punkt som er vanskelig å måle (Lund & Helgeland, 2020, s. 17).

Også hva som er å anse som en negativ handling vil kunne variere fra person til person. En annen side ved denne delen av definisjonen er at Olweus ikke forklarer hvem det er som skal definere hva som er en negativ handling; om det er den voksne som observerer, den som blir mobbet eller den som mobber. Gjentakelse over tid er til slutt et punkt som ikke har en tydelig avgrensning, og det vil igjen være opp til den enkelte å definere hva som er en hyppig nok gjentakelse og hvor lang tid som er nok tid. Det er på sin plass å stille seg undrende over hva Olweus legger i begrepet gjentakelse uten å avgrense hva det innebærer.

Det viktigste punktet i Olweus sin definisjon er ubalansen av makt som skjer i en mobberelasjon: At den som mobber har en eller annen form for makt over den som blir mobbet, i form av fysisk styrke eller sosial kompetanse (Helgesen, 2015, s. 25). Ingen av respondentene svarte at mobbing skjedde som følge av en ubalanse av individuelle maktrelasjoner, og den forståelsen på mobbing som blir lagt frem av informantene viser en tilnærming til mobbing som et gruppefenomen. Dette kom frem da informantene snakket om ulike måter å forebygge mobbing på, hvor det som gjentok seg var et fokus på å skape mindre lekegrupper.

Olweus sin definisjon er altså ikke hensiktsmessig å ta i bruk ved barnehager uten å bli supplert av den forståelsen som blir lagt frem av Lund, Helgeland og Kovac; at mobbing er barn eller voksnes handlinger som hindrer opplevelsen av å høre til, ha betydning for fellesskapet og muligheten til medvirkning (Lund, Helgeland & Kovac, 2017, s. 6). To av informantene svarte at de støtter seg på denne forståelsen av mobbing, og la til at mobbing er

handlinger fra barn eller voksne som oppleves som krenkende.

5.1.1 Mobbeatferd

Informantene svarte i intervjuene at det kunne være vanskelig å sette et umiddelbart skille mellom hva som kunne være en konflikt mellom barn og hva som var å regne som mobbing, da spesielt i lekesituasjoner hvor et eller flere barn ikke fikk være med i lek. Dette samsvarer med hva Ingrid Lund skriver om direkte og indirekte mobbeatferd, hvor den direkte mobbeatferden omhandler fysiske eller verbale angrep, mens indirekte mobbing er den formen for mobbing som handler om relasjonelle forhold og sosial ekskludering, og er derfor vanskeligere å oppdage enn den direkte (Lund, 2015, s. 13).

Informantene sa videre at den eneste måten å oppdage indirekte mobbing var å observere ulike situasjoner over tid, og at det ville være situasjonsavhengig fra gruppe til gruppe. At indirekte mobbing kan være vanskeligere å oppdage enn den direkte mobbingen, spesielt når det oppstår ekskludering i lek, kan ha en sammenheng med at de som stenger andre barn ute ønsker selv å ikke bli ekskludert, og ender opp som observatører eller støttespillere i ekskluderingen. Igjen så snakker man om sosiale prosesser på avveie som kan være utfordrende å ta stilling til som ansatt i barnehagen, ettersom det ikke trenger å være snakk om en intensjon om harme eller skade mot den som blir mobbet, men heller at barna prøver å sikre sin egen plass i gruppen.

5.1.2 Individets atferd mot gruppens atferd

Mobbing trenger ikke nødvendigvis å kun skje mellom to individer, men er også beskrevet som et gruppefenomen. Denne forståelsen av mobbing henger sammen med gruppedynamikk og sosial eksklusjonsangst. Når barn krangler kan det føre til fastlåste posisjoner som truer harmonien i gruppen, som gjør at medlemmene i gruppen blir usikre på sin egen posisjon. For å sikre gruppeharmonien og sin egen plass blir denne usikkerheten uttrykt ved å ekskludere, mest for å sikre egen posisjon og unngå å bli ekskludert selv (Helgesen, 2020, s. 75).

Informantene fikk ikke direkte spørsmål om gruppedynamikkens rolle i mobbing, men svarte at et av de forebyggende tiltakene mot mobbing var høy voksentetthet og å dele barnegruppen

i mindre lekegrupper, og begrunnet det med at barna i større grad klarte å finne den “gode leken” når det ikke var så mange inntrykk på en gang, som det kan være når man må forholde seg til flere barn om gangen. En informant understrekte også at det kunne være vanskelig å opprettholde høy nok voksensentetthet i løpet av dagen på grunn av pauseavvikling og møter, og at det dermed kunne oppstå uheldige situasjoner blant barna som personalet ikke alltid kunne få med seg.

5.1.3 Konsekvenser av mobbing

De konsekvensene av mobbing som blir lagt fram i teoridelen understreker viktigheten av å forebygge mobbing i barnehagen. Mobbing fører til svekket selvtillit og problemer med å bygge relasjoner til andre mennesker, også lenge etter mobbingen kan ha opphørt. Spesielt det å skape vennskap når man ikke får delta i lek og samspill vil være utfordrende for den som blir holdt utenfor (Lund & Helgeland, 2020, s. 81-83). Vi stilte ingen direkte spørsmål om konsekvensene av mobbing i løpet av intervjuene, men ved spørsmål om praktisk forebygging av mobbing svarte informantene at de hadde praksis i å dele opp avdelingene i mindre lekegrupper. Begrunnelsene for dette var flere, men voksensentetthet ble påpekt som spesielt viktig. Ved å ha tettere oppfølging kunne de voksne fungere som gode rollemodeller i lek og gjøre det mulig for at barn kunne få innpass i lek.

Ved å ha at et fokus på at barna skulle ha muligheten til å delta i lek, viste informantene en forståelse av hvor viktig leken blir oppfattet av barna, og hvor viktig leken er for at barna skal kunne utvikle gode relasjoner til andre. Ved å være gode rollemodeller i lek kan de voksne vise hvordan man kan skape gode og inkluderende lekegrupper, hvor ingen av barna ble sittende utenfor.

5.2 Forebygging mot mobbing

5.2.1 De voksnes rolle i arbeidet med forebygging mot mobbing

Da vi valgte tema mobbing i vår bacheloroppgave, ble det viktig for oss å sette søkelys på den nye «mobbeloven» som trådte i kraft januar 2021. Mobbeloven plikter til at alle som arbeider

i barnehagen skal gripe inn når barn utsettes for krenkelser (Barnehageloven, 2020, §41). Som en del av mobbeloven er det kommet en skjerpet aktivitetsplikt, som sier at alle som jobber i barnehagen plikter å si ifra dersom det er mistanker rundt at et barn blir krenket av voksne eller ikke har det bra i barnehagen. I forbindelse med den skjerpede aktivitetsplikten, spurte vi de ulike informantene hvordan den hadde innvirkning på arbeidet i barnehagen. Her svarte samtlige av informantene at den ifølge loven er nødt til å iverksettes, men at det likevel kan være vanskelig å skille mellom hva som er mobbing og krenkelser, og ikke. Uavhengig forvirringen rundt hva som er mobbing og ikke, er det de voksnes ansvar å sørge for at slik atferd ikke forekommer blant personalet, og at atferd som er “på kanten” blir fanget opp og reflektert rundt.

En av informantene trekker frem viktigheten rundt det å ha en god tilbakemeldingskultur innad på avdelingen, og at det er avgjørende for at aktivitetsplikten innfris. Å ha en god tilbakemeldingskultur i barnehagen innebærer at man vil hverandre vel, selv om man må gi og ta imot tilbakemeldinger som kan være vanskelige. Det kan også beskrives som en kultur der mobbing kan få gode vekstvilkår dersom man ikke stopper, støtter og veileder hverandre. Både barn og foreldre er avhengige av ansatte som har en kommunikasjonskultur der utfordringer og temaer som for eksempel mobbing tas tak i. Om ikke de ansatte har den felles forståelsen, vil mobbing kunne bagatelliseres og bortforklares (Lund, 2018, s. 62). Den samme informanten tilføyer at det gjelder å snakke sammen om holdninger og atferd på forhånd, og at man hjelper hverandre til å bli bedre ved å tørre å si ifra dersom noe er “ugreit”. En annen informant hevder at “låste” holdninger kan forhindre at endring skjer, og at det ved enkelte avdelinger kan være vanskelig å gi tilbakemeldinger på uheldige hendelser da arbeidsmåten eller tankesettet personalet innehar kan være låst i gamle holdninger. Gode voksne rollemodeller trekkes frem hos alle informantene og er avgjørende for at arbeidet med forhindring av mobbing og mobbeatferd skjer i praksis. Det skal ikke gå på bekostning av barna at de voksne “ikke tør” å gi hverandre tilbakemeldinger på uheldig eller krenkende atferd.

I forskningsrapporten *hele barnet, hele løpet*, beskrives det at et typisk kjennetegn ved at barn blir utestengt fra lek, er at barnet åpenlyst blir oversett og negativt definert blant ansatte i barnehagen (Lund et al., 2015, s. 32). En av informantene hevder at det å være bevisst på hvordan man snakker til og med barna er viktig, og at det å snakke “over hodet” på barn er uakseptabelt. Det viser seg gjennom forskning at barn “kopierer” de voksnes atferd, og at

voksne som skjenner, truer og mobber i barns åsyn, risikerer å overføre denne atferden til barna (Schwartz mfl. 2007, referert i Idsøe & Roland, 2017, s. 23). Det å ha et godt språk og snakke pent om og til hverandre i barns nærvær blir viktig for at barn ikke tillegger seg slik atferd, og det er de voksne som står ansvarlige for at dette ikke skjer.

5.2.2 Sosial kompetanse

Som tidligere nevnt i teoridelen, skjer forebygging blant annet gjennom at vi har fokus på at barn skal tilegne seg sosial kompetanse. Under sosial kompetanse ligger utviklingen av evne til godt samarbeid, rolletaking og empati, ansvarlighet og selvhevdelse. I støttematerialet til Rammeplanen står det at “Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barn kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser.”

(Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 8). Rammeplanen påpeker også at alle skal få erfare å være betydningsfulle for fellesskapet, og være en del av et positivt samspill i interaksjon med andre barn og voksne (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 22-23). Informantene nevner at en viktig del av det å utvikle evnen til sosial kompetanse er å lære barn å sette ord på tanker og følelser. Dette gjøres ved at personalet for eksempel leser bøker eller gjennomfører rollespill, der barna er delaktige og får komme med innspill. Ved slike øvelser får barna også trene på å tørre å ta ordet og vente på tur. Støttematerialet til rammeplanen sier videre at voksne med god relasjonskompetanse er avgjørende for barns sosiale utviklingsprosess, og at det gjennom anerkjennelse av barnets opplevelser og felles refleksjoner kan bidra til at barna utvikler den sosiale kompetansen som trengs i samhandling med andre barn og voksne i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2018). Lund trekker frem at barnet skal få mulighet til å utvikle god sosial kompetanse, og at det er viktig at de voksne møter barnet på en bekreftende og omsorgsfull måte. Samtidig som vi skal anerkjenne barnets gode handlinger, trengs det også irettesettelse og korrigerende av atferd som blir sett på som uakseptabel. Når de voksne er tydelige på hva de ikke tolererer av atferd, vil omgivelsene få en positiv gevinst i form av gode relasjoner og godt samspill (Lund, 2015, s. 33).

Samtidig som vi skal ta hensyn til barnets alder og modenhet, skal vi også inkludere og la de være aktører og ta del i refleksjonsprosesser i barnehagehverdagen. Da blir mulighetene større for å lykkes (Lund, 2015, s. 49). Dette samsvarer med det rammeplanen sier om barns

medvirkning, der det blant annet står at barn jevnlig skal få mulighet til å delta aktivt i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 27). Når det kommer til å inkludere barn i det forebyggende arbeidet mot mobbing, kunne en av informantene fortelle at de benytter seg av barneintervju, og samtlige nevne at samlingsstunder med tema vennskap ofte blir brukt som en forebyggende aktivitet i det daglige arbeidet mot mobbing. I forskningsrapporten «hele barnet – hele løpet», uttrykker barna som blir intervjuet at det å leke og ha venner er det aller viktigste og selve meningen med å gå i barnehagen. Flere av barna nevner også at “det kjedeligste” er når noen holdes utenfor leken (Lund et al., 2015, s. 30-31). Funnene viser altså at det er avgjørende for barns trivsel at de har noen å leke med i barnehagen, og det er derfor blir naturlig at tema vennskap er et høyt prioritert tema å sette søkelys på i barnehagens daglige arbeid.

Når barnehagelæreren legger til rette for samlingsstunder der vennskap er tema, sørges det for at alle blir inkludert og at alle får en felles forståelse for hva vennskap er. Barnehagelæreren må få frem viktigheten av at alle skal kunne ha noen å leke med. Informantene påpeker at samtaler med enkeltbarn og samlingsstunder er og bør være en stor del av arbeidet med å forebygge mobbing og vonde opplevelser for barn. Idsøe og Roland trekker inn samlingsstunder som en god arena for å snakke om og rundt mobbing. I samlingsstunder får barna mulighet til å ytre egne meninger om temaet som tas opp, og i samlingsstunder som handler om temaet mobbing får barna være med på å lage regler knyttet til vennskap og avdekke eventuelle mobbesaker (Idsøe & Roland, 2017, s. 48). Dette samsvarer med hva informantene sier, der de i likhet med Idsøe og Roland trekker inn at det er viktig å inkludere barna i utforming av regler knyttet til vennskap. Når man inkluderer barna i slike samtaler, gir det barna en følelse av å være viktige og verdifulle aktører i barnehagefelleskapet. Den voksnes oppgave blir å støtte og oppmuntre barn til å ville inkludere hverandre i lek, og vise anerkjennelse for gode ord og handlinger barn gjør mot hverandre.

5.2.3 Lek

Lek er et viktig ledd i det forebyggende arbeidet, og leken er den viktigste arenaen for å tilegne seg sosial kompetanse. Det er gjennom leken barn utvikler sosiale, emosjonelle og kognitive ferdigheter. Rammeplanen sier at “Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial

og språklig samhandling.” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20).

Lek kan ha mange funksjoner og bør være en sentral del i arbeidet med å forebygge mot mobbing. Det er gjennom lek mange barn lærer seg hvordan de skal samhandle med andre. Lillemyr mener at det er gjennom leken barn skaffer seg erfaringer og blir kjent med omgivelsene (Lillemyr, 2018, s. 39). En av informantene forteller at det lett kan oppstå konflikter inne på avdelingen på grunn av liten plass, derfor har de ansatte lagt til rette for ulike «møtepunkter». Et av de praktiske tiltakene de har i satt inn for å unngå dette er å dele barn inn i lekegrupper slik at det blir en større mulighet for barn å utfolde seg fritt og at voksne lettere får oversikt over samspillet mellom barna. Lund hevder at leken gir øvelse i samarbeid, konflikthåndtering, turtaking, deling med andre og forhandling (Lund, 2015, s. 41-42).

Informantene peker også på at voksenrollen i lek er viktig. En informant legger vekt på at det er viktig å følge opp leken og barna daglig og at det i stor grad vil være forebyggende. I samhandling med barna har de voksne mulighet til å gå foran som gode rollemodeller samtidig som de støtter og veileder de barna som trenger hjelp til å komme inn i leken. Rammeplanen belyser også at vi gjennom samspill, dialog, lek og utforsking bidrar til at barna utvikler kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evne til å yte motstand og handlingskompetanse, slik at de kan bidra til endringer (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 21). Et av spørsmålene i intervjuet dreide seg om hva som kunne være utfordrende i arbeidet mot mobbing. På dette spørsmålet svarer informantene at de synes det kunne være utfordrende å skille mellom hva som er konflikter og hva som er aktiv mobbing og/eller utestenging. En informant svarer at det kan være vanskelig å vite om man skal gripe inn i leken dersom for eksempel to barn leker sammen og ikke ønsker å ha med flere i leken. Informanten sier at det er vanskelig å ta stilling til om man skal bryte opp en god lek og insistere på at andre barn skal få lov å være med. Informanten påpeker at om barn systematisk ble utestengt over tid, så var det å regne som mobbing og/eller utestenging. For å kunne forhindre uheldige samspillsmønstre og ta tak i uønsket atferd må de voksne vite hva de skal se etter. Her blir oppgaven til den voksne å finne sin plass mellom å legge til rette for gode voksenfrie soner der barn kan få prøve seg frem og finne ut av ting med hverandre, og organiserte aktiviteter som er med på å utvikle sosial kompetanse (Lund, 2015, s. 30) I for eksempel rolleleken får barna øvelse i alle de grunnleggende dimensjonene innenfor sosial kompetanse, og det nevnes hos samtlige av informantene at det bør være rom for å dele barn inn i mindre grupper. I

mindre grupper legges det til rette for god rollelek, som igjen kan være med på å styrke barnets sosiale kompetanse.

5.2.4 Foreldresamarbeid

I arbeidet med forebygging mot mobbing er det helt avgjørende at foreldre og barnehagepersonalet samarbeider. Med utgangspunkt i en forståelse av at det er de voksne både i barnehagen og i hjemmet som har ansvaret for barns sosiale, emosjonelle og kognitive utvikling er det essensielt at de voksne samarbeider i det forebyggende arbeidet mot mobbing. Det er viktig at det er en åpen dialog mellom partene og at de voksne har en felles forståelse av hva mobbing er, og hvordan man kan arbeide og samarbeide for å hindre at det oppstår. Idsøe og Roland hevder at en felles forståelse av mobbebegrepet og mekanismene vil øke og styrke det forebyggende arbeidet (Idsøe & Roland, 2017, s. 86). Det er avgjørende at de som jobber i barnehagen har fokus på og kunnskap om temaet slik at vi kan veilede og samarbeide med foreldre for å skape et trygt og godt miljø i barnehagen.

Informantene sier at de alltid tar foreldres bekymringer på alvor og er raske med å avtale samtaler med de aktuelle foreldrene om det skulle oppstå bekymringer. Som Lund påpeker er man avhengige av å anerkjenne den andres opplevelse, uavhengig av om man forstår eller er enig (Lund, 2015, s. 51). Barnehagene vi har vært i kontakt med har fokus på å være tidlig ute og ta tak i bekymringen med en gang den oppstår. Dette er en viktig del av det forebyggende arbeidet; med en gang bekymringen er mottatt, observerer og kartlegger de omfanget i den aktuelle situasjonen slik at de kan ta tak i problemet med en gang. Informantene kan videre fortelle at det ikke har vært nødvendig å sette i gang ytterligere tiltak, da de har observert og tatt tak i den uønskede atferden med en gang slik at det ikke har utviklet seg til en mobbesituasjon.

Som en del av det forebyggende arbeidet mot ekskludering i barnegruppen, trekker en av informantene frem avdelingen sine tiltak. Denne avdelingen er opptatt av å fremme fellesskap og vennskap utenfor barnehagen. De har fokus på å tilrettelegge for at foreldrene kan skape god kontakt og oppfordret foreldre til å invitere barn hjem til hverandre, slik at de kan knytte vennskapsbånd også utenfor barnehagen. Som nevnt tidligere påpeker Lund at barn som har tilgang til hverandre på fritiden, enten fordi de bor i samme område eller at foreldrene

tilrettelegger for at barna kan være sammen på fritiden, vil være med å gjøre det lettere for barn å utvikle vennskap (Lund, 2015, s. 45). Ved å oppfordre til at barna skal invitere hverandre hjem har de også hatt fokus på å formidle og bevisstgjøre hvilke påvirkning foreldrenes holdninger og meninger kan ha på sine egne og andres barn. Som nevnt tidligere observerer og kopierer barn de voksnes oppførsel. Det de observerer og erfarer blir naturlig for barnet å overføre i egne handlinger (Lund, 2015, s. 29).

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har vi tatt for oss problemstillingen *Hvordan arbeider personalet med å forebygge mobbing i barns lek?* Vi har forsøkt å finne svar på problemstillingen gjennom å intervju fire erfarne barnehagelærere som vi kjente til fra før og anså som kunnskapsrike, samtidig som vi leste teori knyttet til temaet mobbing. Vi ønsket å få et innblikk i hvordan forebyggingsarbeidet foregår i praksis, og har på bakgrunn av informantenes svar sett at tiltakene som igangsettes i barnehagen i stor grad samsvarer med det som står i teorien. Informantene trekker inn at det viktigste arbeidet med forebygging mot mobbing er å være tett på i voksenrollen, rette fokus mot å lære barna å ville inkludere hverandre og være en god venn. Det blir også nevnt utfordringer i forhold til det forebyggende arbeidet, der det påpekes at for lite voksentetthet grunnet sykdom og andre faktorer kan ses på som en utfordring da det blir vanskeligere å fange opp tilfeller av mobbing og krenkelser når voksenrollen er fraværende.

I løpet av dette arbeidet har vi fått en større forståelse for hva mobbing er, hvordan det oppstår og hvordan vi kan arbeide for å forhindre at det forekommer i barnehagen. Ved å lese teori og forskningsrapporter om temaet, har vi tilegnet oss kunnskap om de ulike formene for mobbing, og sett hvor viktig det er at de voksne er oppmerksomme og til stede. Vi har også sett at det å ha et godt samarbeid med både voksne og barn er en viktig del av det forebyggende arbeidet, og at det er viktig å inkludere foreldre slik at samarbeidet og det forebyggende arbeidet styrkes både i barnehagen og i hjemmet.

Om vi skulle ha startet arbeidet på nytt, ville vi ha benyttet oss av en lydopptaker slik at vi hadde hatt muligheten til å gå gjennom intervjuene flere ganger. Vi ville også ha stilt flere og/eller andre spørsmål slik at vi fikk enda mer utfyllende svar. I utgangspunktet hadde vi

ønsket å gjøre alle intervjuene fysisk, men på grunn av sykdom og fravær i barnehagene var ikke det mulig. Om vi skulle ha gjort dette igjen, håper vi at det hadde vært andre omstendigheter slik at alle informantene kunne stille til et fysisk intervju, da det er enklere å tolke kroppsspråk og gjøre seg forstått når alle er til stede i samme rom.

Skulle vi ha skrevet en masteroppgave innenfor temaet mobbing, hadde vi ønsket å gå nærmere inn på hva konsekvensene av mobbing er. Vi tenker at ved å belyse konsekvensene vil man få en enda større forståelse for hvorfor det forebyggende arbeidet er så viktig. Ved å ha kunnskap om og forståelse for at konsekvensene kan være langvarige og alvorlige, vil det forhåpentligvis føre til at personalet i barnehagen ønsker å jobbe proaktivt for å forhindre at mobbesituasjoner oppstår.

Litteraturliste:

Aasen, W. (2012). *Teamledelse i barnehagen*. (2. utg.) Fagbokforlaget

Barnehageloven. (2020). *Lov om barnehager (LOV-1995-05-05-19)*. Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergen kommune. (2021). *Skyfritt - inkluderende oppvekstmiljø i Bergen*

<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/skyfrittinkluderende-oppvekstmiljo-i-bergen/skyfritt>

Bergsland, D. M. (Red.) & Jæger, M. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving (5 utg.)* Gyldendal akademisk

Foreldreutvalget for barnehager. (FUB). (2021). *Foreldreutvalget for barnehager. Mobbing i barnehagen*. https://foreldreutvalgene.no/fub/mobbing-og-krenkelser-i-barnehagen-hva-kan-vi-gjore/?gclid=CjwKCAjwgr6TBhAGEiwA3aVuIdr1T74O0B5BR6giSEKdokYIObik1rG5Q6A0k83fkT3-w4IQ0vnrmxoC6wIQAvD_BwE#hva-er-aktivitetsplikt-i-barnehagen

Helgesen, M. B. (2014). *Mobbing i barnehagen: Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget

Idsøe, E. C. & Roland, P. (2017). *Mobbetferd i barnehagen: Temaforståelse - forebygging - tiltak*. Cappelen Damm Akademisk

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*.

<https://www.udir.no/rammeplan>

Kunnskapsdepartementet. (2018, 8. mars). *Barns trivsel - voksnes ansvar*. Udir.

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/#>

Lillemyr, O. F. (2018). *Lek på alvor*. (3. utg.). Universitetsforlaget

Lund, I. (2015). "*De er jo bare barn*": *Om barnehagen og mobbing*. PEDLEX Norsk skoleinformasjon

Lund, I. (red.), Godtfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D. Ø., Kovac, B. V., Cameron, D. L. (2015). *Hele barnet, hele løpet; mobbing i barnehagen*. (978-82-7117-811-6).

Universitetet i Agder. <https://sosempplan.no/wp-content/uploads/2020/03/Hele-barnet-hele-1%C3%B8pet-Mobbing-i-barnehagen.pdf>

Lund, I., Helgeland, A., & Kovac, V. B. (2017). *På vei mot en ny forståelse av mobbing i et folkehelseperspektiv*. Acta Didactica Norge

<https://journals.uio.no/adno/article/view/4691/4914>

Lund, I. (red.), Helgeland, A., Kovac, V. B., Cameron, L. D. & Godtfredsen, M. (2019) *Dialog og samarbeid i arbeidet mot mobbing i barnehagen*.

<https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/forskning-og-utvikling/nyhetssaker/Dialog-og-samarbeid-i-arbeidet-mot-mobbing-i-barnehagen.pdf>

Lund, I. & Helgeland, A. (2018) *Samarbeid mot mobbing i barnehagen*. Pedlex

Lund, I & Helgeland, A. (2020). *Mobbing i barnehagen og skole: Nye perspektiver*. Cappelen Damm Akademisk

Olweus, D. (2009). Understanding and researching bullying. I S. R. Jimerson, S. M. Swearer & D. L. Espelage (Red.), *Handbook of bullying in schools. An international perspective* (s. 9-34). Taylor & Francis.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/hogskbergen-ebooks/reader.action?docID=465313>

Schott, R. M. & Søndergaard, D. M. (2014). *School bullying: New theories in context*: Cambridge University Press.

Skoglund, R.I. (2020). "*Beyond Bullying: Understanding Children's Exploration of Inclusion and Exclusion Processes in Kindergarten*". I M. Hedegaard & E.E.Ødegaard (Red.), *Children's Exploration and Cultural Formation* (s. 29-45). Springer.

https://doi.org/10.1007/978-3-030-36271-3_3

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg). Fagbokforlaget.

Vedlegg:

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Hva er din utdanning og hvor lang arbeidserfaring har du med å arbeide i barnehagen?
 - Har du deltatt på kurs/etterutdanning der temaet mobbing har inngått?
2. Hvordan forstår du/dere mobbing?
 - Hvordan reagerer du/dere når ekskludering i lek oppstår?
3. Hvordan har utvidelsen av barnehageloven §41-42 (“mobbeloven”) påvirket hvordan dere forholder dere til og arbeidet med mobbing?
 - Hva fokuserer dere på når dere utformer en slik plan?
 - Hvilke tiltaksplan har dere hvis personalet observerer mobbing ved avdelingen?
4. Hvilke tanker har du om barns medvirkning i arbeidet med å forebygge mobbing?
 - Hvordan inkluderer dere barna i arbeidet med å forebygge mobbing?
 - Blir barnas innspill tatt med i arbeidet med mobbing?
Hvis ja, hvordan? Hvis nei, hvorfor?
5. Hva gjør barnehagen praktisk for å forebygge mobbing? (inndeling i grupper, jobbe med det sosiale miljøet, støtte barn som ikke kommer inn i leken osv.)
6. Hvordan møter dere foreldre i bekymring i en ekskluderingssituasjon?
7. Hva slags tilbakemeldingskultur er det i deres barnehage? Er det rom for å gi beskjed dersom noe ikke er helt greit i samtale med barn/når det gjelder barna, spesielt med tanke på den skjerpede aktivitetsplikten?

8. Hva synes du er særlig utfordrende i arbeidet mot mobbing/ekskludering og er det noe du mener du trenger mer kunnskap om?

9. Er det noe du ønsker å tilføye som vi ikke har spurt om?

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Vil du delta i bacheloroppgave *Hvordan forebygge mobbing i barnehagen?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å belyse hvordan det arbeides med å forebygge mobbing i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er en bacheloroppgave. Formålet med prosjektet er å finne ut hvordan pedagogiske ledere forebygger mobbing i barnehagen, da spesielt i lys av den nye loven for psykososialt miljø og om den har påvirket arbeidet med mobbing. Omfanget av prosjektet vil være seks intervjuer av pedagogiske ledere ved ulike barnehager som vil bli brukt som empiri i vår bacheloroppgave.

Hvem er ansvarlig for bacheloroppgaven?

Høgskulen på Vestlandet, Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å spørre deg fordi vi tror du har noe å bidra med tanke på å belyse tema mobbing i barnehagen. Vi har valgt å spørre seks ulike pedagogiske ledere fra tidligere og nåværende praksisbarnehager om å delta i prosjektet. Vi har valgt disse fordi vi har kjennskap til barnehagene og har fått et innblikk i hvordan de ulike barnehagene arbeider med tema mobbing. Vi ønsker derfor å finne ut mer om hvordan de arbeider med tema.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Hvis du velger å delta i dette prosjektet innebærer det at du deltar på et semistrukturert intervju, intervjuet vil ta ca. en time. Du vil få spørsmål om temaet mobbing og hvordan dere arbeider for å forebygge mobbing i din barnehage. Dine svar fra intervjuet blir brukt i vår bacheloroppgave.
- Vi vil ta notater underveis i intervjuet, som vil bli brukt i vår bacheloroppgave. Informasjonen vi bruker vil bli anonymisert og det vil derfor ikke være mulig å spore informasjonen tilbake til deg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Vi vil ikke nevne deg eller dine personlige opplysninger i våre notater fra intervjuet. Vi anonymiserer deg ved å erstatte navnet ditt og arbeidsplassen din med en kode eller ved å bruke fiktive navn. Vi vil lagre navn på informantene på en egen liste, adskilt fra øvrige nedtegnelser fra intervjuet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene slettes når prosjektet avsluttes

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Høgskulen på vestlandet* har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskulen på Vestlandet

Med vennlig hilsen

(Forsker/veileder) (Studenter)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Hvordan forebygge mobbing i barnehagen, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

• å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)